

የሰጠው ውሳኔ በአግባቡ ስለሆነ በፍ/ብ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁ. 348/1/ መሠረት ፀንቷል።

የሰ/መ/ቁ. 31833

ግንቦት 14 ቀን 2000

3. ግራ ቀኙ ወጭና ኪሣራ ይቻቻሉ።

4. መዝገቡ ተዘግቶ ወደ መዝገብ ቤት ተመልሷል።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ዳኞች፡- ዓብዱልቃድር መሐመድ

መስፍን ዕቁበዮናስ

መድሕን ኪርስ

ዓሊ መሐመድ

ሁልጣን አባተማም

ዙ/ዘ

አመልካች፡- ሀጅ አብዱልቃድር አህመድ - ጠበቃ ዘላለም ክፍሌ ቀረቡ።

ተጠሪ፡- 1. ወ/ሮ ደስታ ገ/ዮሐንስ

2. አቶ ሲሳይ ገ/ዮሐንስ - ጠበቃ ሙሉጌታ ገብሩ ቀረቡ።

መዝገቡ የተቀጠረው ለምርመራ ነበር። መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰተናል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የቀረበው አመልካች የከፍተኛው ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 31359 ሚያዝያ 24 ቀን 1999 ዓ.ም. የሰጠው ውሳኔና የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት የሰጠው ትዕዛዝ መሠረታዊ የሕግ ስህተት አለበት በማለት የሰበር አቤቱታ ስላቀረበ ነው። ፍሬ ጉዳዩ ተጠሪዎች የአመልካች ሚስት የነበሩት ወ/ሮ ሀዋ ገብረዮሐንስ ጥር 27 ቀን 1991 ዓ.ም. በሞት የተለዩ መሆኑን ገልፀው እህታችን ልጅ ያልነበራት ስለሆነ ሟች ወራሾች ነን። ስለዚህ ሟች እህታችን ከተከሣሽ ጋር ከመጋባታቸው በፊት የሠሩት በወረዳ 23 ቀበሌ 15 ቁጥሩ 435 የሆነውን ቤትና ሌሎች የጋራ ንብረቶችንና ጥሬ ገንዘብ እንዲያካፍለን ውሳኔ ይሰጥልን በማለት ለፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ክስ አቅርበው አመልካችም በተካሣሽነት ቀርበው ቤቱ ሟች እኔን ከማግባቷ በፊት የሠሩቸው ቢሆንም አፈር የነበረውን ወለል ሊሾ በማድረግ የቆርቆሮውን አጥር በግንብ በመቀየርና ቤቱን በማደስ በርካታ ወጭ ያወጣሁ ስለሆነ፣ የጋራ ንብረት ሊባልልኝ ይገባል በማለት ተከራክረዋል። የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት የግራ ቀኙን ምስክር ከሰማ በኋላ፣ ቤቱ ተከሣሹ /የአሁን

አመልካች/ ሚችን ካገባ በኋላ መሠረታዊና ዓይነታዊ ለውጥ የተደረገለት በመሆኑ፤ የሚችና የተከሃሽ የጋራ ሀብት ነው በማለት ውሳኔ ሰጥቷል። ተጠሪዎች በዚህ ውሳኔ ቅር በመሰኘት ይግባኝ ለከፍተኛው ፍርድ ቤት አቅርበው ፍርድ ቤቱ የአመልካችንና የተጠሪዎችን ክርክር ከሰማ በኋላ፤ ቤቱ ሚች ከአመልካች ጋር ከተጋቡ በኋላ እድሳት የተደረገለት መሆኑ የሚችን የግል ንብረት ወደ ጋራ ንብረትነት ለመለወጥ ምክንያት ስለማይሆን፤ የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ቤቱ የጋራ ንብረት ነው በማለት የሰጠው ውሳኔ ተገቢ አይደለም በማለት ሽርታል።

አመልካች ይህንን ውሳኔ በመቃወም ይግባኝ ለፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ያቀረቡ ሲሆን ይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤትም የከፍተኛ ፍ/ቤት የሰጠው ውሳኔ የሕግ ወይም የፍሬ ጉዳይ ስህተት የለበትም በማለት ይግባኝን ሰርዞታል። አመልካች ይህንን በመቃወም ባቀረቡት የሰበር አቤቱታ እኔና ሚች ባለቤቱ ለረዥም ጊዜ አብረን ስንኖር የቀድሞውን ጭቃ ቤት በማፍረስ በብሎኬት የሠራነው በመሆኑ ቤቱ የጋራ ንብረት ነው መባል ሲገባው የግል ንብረት ነው መባሉና ቤቱን ለማደስ ያወጣኸውን ውጭ አዲስ ክስ አቅርቦህ ጠይቅ መባሉ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ስለሆነ በሰበር ታይቶ ይታረምልኝ በማለት ያመለከቱ ሲሆን ተጠሪዎች በበኩላቸው አመልካች ለቤቱ እድሳት ያወጣውን ውጭ ክስ አቅርቦ የመጠየቅ መብቱ ተጠብቆለት እያለ የሚች እህታችን የግል ንብረት የጋራ ንብረት ነው ተብሎ እንዲወሰንለት መጠየቁ ምንም አይነት የሕግ ድጋፍ የለውም። ስለሆነም የከፍተኛው ፍርድ ቤትና የጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የሰጠው ውሳኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የለበትም በማለት ተከራክረዋል።

ከሥር የክርክሩ አመጣጥና በሰበር የተደረገው ክርክር ከላይ የተገለፀው ሲሆን እኛም መዝገቡን መርምረናል። ጉዳዩን እንመረመርነው አመልካች ክርክር የተነሳበት ቤት ሚች ከእርሱ ጋር ጋብቻ ከመፈፀሟ በፊት የነበራት የግል ንብረት እንደሆነ አልካዱም። አመልካች የሚከራከሩት በፊት ሚች ሠርታው የነበረ ቤት እኔ ጋር ከተጋባን በኋላ በመጠንም ሆነ በአይነት

መሠረታዊ ለውጥ የተደረገበትና እንደ አዲስ ቤት የተገነባ በመሆኑ የጋራ መሆን አለበት የሚል ሲሆን ተጠሪዎች በበኩላቸው ሚች በመጀመሪያ በሠሩት ቤት ላይ እድሳት የተደረገለት መሆኑን አምነው፤ በቤቱ ላይ የተደረገው እድሳት መሠረታዊ ለውጥ አይደለም። ስለሆነም ቤቱን እንደገና ተሰርቷል የሚያሰኝና የጋራ ንብረት የሚያደርገው ስላልሆነ፤ የሚች የግል ንብረት ነው በማለት ይከራከራሉ። ከዚህ አንጻር በቤቱ ላይ የተደረገው ለውጥ መሠረታዊና የቀድሞው ቤት በአዲስ መልክ ተሠርቷል ብሎ ለመደምደም የሚያስችል ነው ወይስ አይደለም የሚለው ጭብጥ፤ በግራ ቀኙ የሚቀርበውን ክርክር ለመፍታት አስፈላጊ ነው።

የፌዴራል የመጀመሪያ ፍርድ ቤት ይህንን ነጥብ በጭብጥነት ይዞ ውሳኔ የሰጠበት ቢሆንም፤ ፍርድ ቤቱ በቤቱ ላይ የተደረገው የዓይነት እና የመጠን ለውጥ ምን ያህል እንደሆነ የባለሙያ ማስረጃ እንዲቀርብለት አላደረገም። ፍርድ ቤቱ በቤቱ ላይ የተደረገው እድሳት መሠረታዊ ነው ወይስ አይደለም የሚለውን የወሰነው፤ ስለ ቤት አሠራር እና ሕንፃ ግንባታ ልዩ የሙያ ዕውቀት የሌላቸውን ምስክሮች በመስማት ነው። ስለሆነም ከዚህ አንጻር ፍርድ ቤቱ አስፈላጊውን የሙያ ምስክርነት ማስረጃ ሳይሰማ ቤቱ የጋራ ነው ብሎ የሰጠውን ውሳኔ የከፍተኛው ፍርድ ቤት መሻሩ የሚነቀፍ ሆኖ አላገኘውም። በሌላ በኩል ከከፍተኛው ፍርድ ቤት የመጀመሪያው ቤት ፈርሶ እንደ አዲስ ቢገነባም የሚች የግል ንብረት የነበረው ቤት በምንም መልኩ የጋራ ንብረት እንደማይሆን በመዘርዘር የሰጠው ውሳኔና በቤቱ ላይ የተደረገው ለውጥና እድሳት በዚህ መዝገብ በባለሙያ አስጠንቶ መወሰን አየተቻለ አመልካች ለቤቱ ያወጡትን ውጭ በተመለከተ በሌላ ክስ ዘርዘረው ይጠይቁ በማለት የሰጠው ውሳኔ ከላይ የተገለፀውን ጭብጥ በአጭሩ ከመፍታት አንጻር ጉድለትና ስህተት ያለበት፤ ሆኖ አግኝተነዋል። በመሆኑም በቤቱ ላይ የተደረገው እድሳትና ለውጥ ምን ያህል የመጠንና የአይነት ለውጥ እንዳመጣ፤ በፍትሁብሔር ሥነ ሥርዓት ሕግ ቁጥር 136 መሠረት ልዩ አዋቂ መድበው በማስጠናት መወሰን ሲገባቸው፤ ስለ ቤትና የግንባታ ሥራ ዕውቀት የሌላቸው

ምስክሮች የሰጡትን ቃል መነሻ በማድረግ የሰጡት ውሣኔ መሠረታዊ ስህተት ያለበት ውሣኔ ነው በማለት ፍርድ ሰጥተናል።

የሰ/መ/ቁ. 32147

መጋቢት 09 ቀን 2000 ዓ.ም.

ው ሣ ኔ

1. የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመዝገብ ቁጥር 23879 ሚያዝያ 24 ቀን 1999 ዓ.ም. የሰጠው ትዕዛዝ ተሸሯል። ይጻፍ።
2. የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 31359 ታህሣሥ 5 ቀን 1998 ዓ.ም. ቤቱን በተመለከተ ብቻ የሰጠው ውሣኔ ተሸሯል። ይጻፍ።
3. የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 599 ሚያዝያ 18 ቀን 1996 ዓ.ም. ቤቱን በተመለከተ የሰጠው ውሣኔ ተሸሯል። የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በቤቱ ላይ የተደረገውን እድሳት ምን ያህል ገንዘብ እንዳስወጣና በመጀመሪያው ቤት ላይ ምን ያህል የአይነትና የመጠን ለውጥ ያደረገ መሆኑን በፍትሐብሔር ሥነ ሥርዓት ሕግ ቁጥር 136 መሠረት በልዩ አዋቂ በማስገመት የመሰለውን ውሣኔ ይሰጥ ዘንድ ጉዳዩን በፍትሐብሔር ሥነ ሥርዓት ሕግ ቁጥር 343 መሠረት መልሰን ልክንለታል። የውሣኔው ግልባጭ ይተላለፍ።
4. ግራ ቀኝ በዚህ ፍርድ ቤት ያወጡትን ወጭና ኪሣራ ራሳቸው ይቻሉ።
ይህ ፍርድ በፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት ግንቦት 14 ቀን 2000 ዓ.ም. በሙሉ ድምጽ ተሰጠ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ዳኞች:- መንበረዐሐይ ታደሰ
 አብዱልቃድር መሐመድ
 ሐጎስ ወልዱ
 ሒሩት መለሠ
 ታፈሰ ይርጋ

አመልካች:- አቶ መሐመድ አብዱ - ቀረቡ።

ተጠሪ:- አቶ አብዱራሂም አብዱ - ቀረቡ።

መዝገቡ ተመርምሮ ቀጥሎ የተመለከተው ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ይህ ጉዳይ የተጀመረው በሰማሌ ብሔራዊ ክልላዊ መንግሥት በጅጅጋ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት ሲሆን የአሁን ተጠሪ በአመልካች ላይ ባቀረቡት ክስ በውርስ የተላለፈልኝን መሬት ተከሣሽ በጊዜያዊነት እንዲገለገልበት ሰጥቼው ለመልቀቅ ፈቃደኛ ያልሆነ ስለሆነ እንዲያስረክብ ይወሰንልኝ በማለት ጠይቀዋል።

ፍ/ቤቱም ግራ ቀኝን አከራክሮ ለክሱ ምክንያት የሆነው ቦታ የተከሣሽ ስለመሆኑ በማስረጃ የተረጋገጠ ስለሆነ በከላሽ በኩል የቀረበው ክስ የማስረጃ ድጋፍ የለውም በማለት ሳይቀበለው ቀርቷል።

ጉዳዩን በይግባኝ የተመለከተውም የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት በበኩሉ ግራ ቀኝን አከራክሮ የሥር ፍ/ቤትን ውሣኔ በመሻር ይግባኝ ባይ ክስ ባቀረበበት ቦታ ላይ መብት ያለው ስለመሆኑ ማስረጃው የሚያረጋግጥ ስለሆነ መ/ሰጭ ለይግባኝ ባይ ሊመልስ ይገባል በማለት ውሣኔ ሰጥቷል።

የሰበር አቤቱታውም የቀረበው ይህንኑ ውሣኔ በመቃወም ሲሆን ይህ ችሎትም አቤቱታው ለሰበር ሊቀርብ ይገባል ብሎ ግራ ቀኝን አከራክሯል።